

STAVEBNÍ SLOHY II.

v Brně patří tzv. Červený kostel, dostavba věží na Petrově, dům na Jakubském nám. a tělocvična Pod hradem.

Historizující slohy - neorenesance, neobarok, eklektismus (1860-1900)

Neorenesance či novorenesance používá prvky a tvary renesanční a antické architektury. V Brně máme Mahenovo divadlo (s Edisonovým osvětlením), budovu Zemské sněmovny na Joštově, budova JAMU, Besední dům a Pražákův palác na Husově, škola Vesny na Jaselské 7, Kleinův palác, nemocnice u sv. Anny, Grandhotel.

Neobarok se inspiroval v baroku. V Brně se nachází neobarokní dům na nám. Svobody (McDonnalds).

Eklektismus přebírá prvky z různých slohů. V Brně se dochoval dům U mamlasů, Justiční palác na Rooseveltově (prvky baroka a renesance), Zemský dům na rohu Žerotínova nám. a Veveří.

Architektura 20. století - výčet směrů je neúplný, uvádím jen ty výraznější:

secese (1895 - 1910), moderna (1900 - 1915), kubismus (1910 - 1920), funkcionalismus (1925 - ?), soudobá architektura

V secesi se stavby oprostí ují od jakýchkoliv historizujících prvků, vytváří se nová rostlinná a živočišná plastická dekorace, ve fasádě se opět užívá barva. Mezi nejvýznamnější brněnské památky patří obytné budovy na Konečného nám., dále budova hl. nádraží, přístavba hotelu Grand, dům na Malinovského nám. s včelou na střeše, kostel na Křenové, domy na Minoritské č. 6, 8, 10, Orlí č. 5, 7, 11, 13, 15, 18, 26 a mnoho dalších, Mohyla míru.

Moderna představuje architekturu světa vyspělé techniky a jako rovnocenný činitel se v ní spojují umění, technika a účelnost. Architektonická tvorba tohoto období má na zřeteli především prostor a konstrukci, nikoli tvar a výzdobu a slohový výraz hledá v jednoduchosti a účelnosti. V Brně je zastoupena např. budovou RZP na Kolišti, domy na tř. Milady Horákové č. 24, 26.

Kubismus tváří ve fasádě plastické tvary ve formě trojúhelníkových a více-úhelníkových vypouklých tvarů. Rondokubismus používá zaoblených tvarů. V Brně najdeme kubistickou budovu Spojů na Kounicově, zdravotní středisko na Zahradníkově.

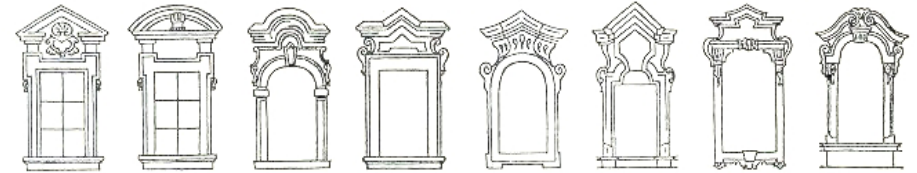
Funkcionalismus zvyrazňuje funkci objektu na úkor konstrukce. Nosné podpory měly pravidelné uspořádání, budovaly se střešní zahrady na plochých střeších, terasy, točitá schodiště, okna byla průběžná, stěny hladké, nezdobené. V Brně se podepsal mj. na vile Tugendhat, hotelu Avion, Komerční bance na nám. Svobody, krematoriu, výstavišti (pavilon A), obchodním domě Centrum (původně měl mít víc pater), Husově sboru na Botanické a na Stadioně na Kounicově.

Jako úvod do stavebních slohů je toho až příliš. Architektura se neustále vyvíjí, pozdní období často splývá s obdobím raným slohu následujícího, stavby jsou často zasaženy více slohy při přestavbách (kdo se v tom má pak vyznat!), odborníci mění své názory hlavně na mladší slohy a vždycky se jedněm líbí něco, co jiní naopak zatracují. Uvidíme, jak se na věci budou dívat naši potomci za 500 let - třeba jako my dnes na gotiku. Pawčá

Baroko (1595 - 1780)

Svou podstatou je baroko či barok sloh monumentální, se všemi vlastnostmi vhodnými k vyjádření absolutistické moci státu, církve a reprezentace feudální šlechty. Vychází z renesance. Je to sloh dynamický, stěny se prohýbají a vlní, půdorys se složitě konstruuje z křivek, elips, tvarů konvexních (vypuklých) a konkávních (vydutých) a představa o skladbě prostoru se znejasňuje.

BAROKNÍ OKNA 18. stol. - ve vrcholném baroku stejně jako v 17. stol. se na jedné stavbě často střídají trojúhelné a segmentové frontovy

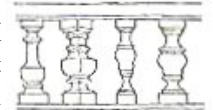

Prostory se stupňují a prostupují, kupolí i oken se využívá k rafinovanému přivádění světla do chrámových prostorů s výpočtem na přímo divadelní účín. Tomu záměrně napomáhají rozsáhlé fresky, které iluzivně rozšiřují prostor, otvírají pohledy do oblačného nebe, do neexistujících vysokých kupolí a na

slopuvé architektury s postavami světců a jejich současníků či nebešťanů.

Dojem ještě podtrhuje zlato, štuk a pestrobarevné umělé mramory, které nejsou tak chladné jako přírodní kámen.

Baroku jde především o vnější dojem a potřebuje-li využít průčelí, neváhá otočit kostel k něžšítem k západu.

kuželky v balustrádě

Charakteristická pro barokní tvorbu je také osovost. Aby se dosáhlo souměrnosti, dává se stejný vzhled protilehlým stavbám s určením naprosto odlišným, stavějí se brány, které nikam nevedou, při vjezdech dvojitá postranní dvířka, z nichž jedna jsou od počátku zazděná atd.

V Brně se dochovaly kostely sv. Michala, sv. Tomáše, Milosrdných bratří, Minoritský, Jeziutský, kapucínský klášter s kostelem, Ústav šlechticů, Ditrichštejnský palác a kašna Parnas na Zelném trhu, morový sloup na nám. Svobody.

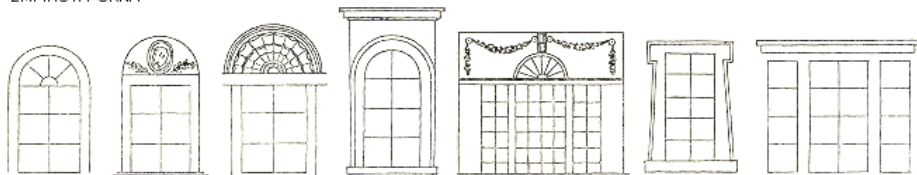
RANÉ BAROKNÍ ŠTÍTY ZE 17. STOL.

Rokoko - většinou sloh interiérový (1720 - 1740),

Rokoko zejména právě v architektuře se neprojevuje dostatečně výrazně jako samostatný sloh. V Brně se nachází letohrádek Mitrovských u výstaviště.

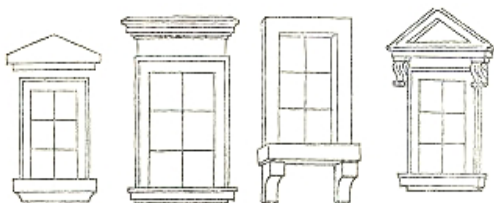
EMPIROVÁ OKNA

Půlkruhové paprskovitě dělené zakončení, výplň s medailónem, štuková mušle, půlkruhové zakončené okno v pravouhlém orámování

Praha - U hybernů - vignolský (palladiovský) motiv, šambrána s ušima dolů rozšířená, redukováná podoba trojdielného vignolského motivu

Klasicismus - poslední historický sloh (1780 - 1850) - řadíme sem i empír

Plochý hmotný fronton, šambrána rámovaná listou, přímá nadokenní římsa, plochá neprofilovaná šambrána často kolem celého okna, trojúhelníkový fronton na iónských konzolách zvaných v podobných případech (i u portálů) ankona

Klasicismus znamená používání motivů inspirovaných a přejímaných z tzv. klasického umění, tj. z umění antického Říma a Řecka.

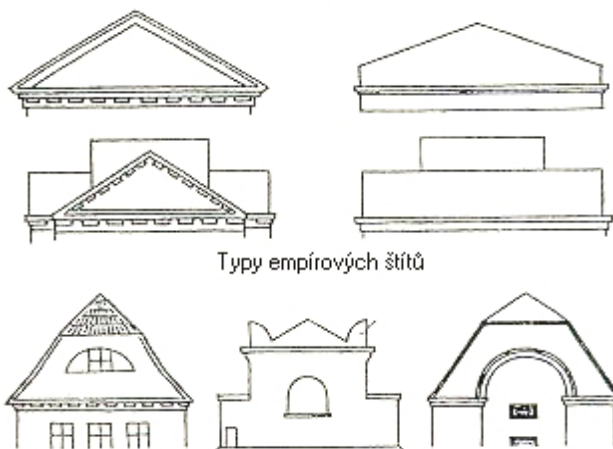
Empír, zvaný také císařský sloh, má původ názvu ve francouzském slově empire - impérium, císařství, proto, že se jím stavělo převážně v době, kdy se Napoleon Bonaparte prohlásil císařem (1804), a pak ještě

celou první polovinu 19. století.

Klasicismus zpočátku ještě v mnohém připomíná vnějškově barok. Je však i v těchto případech více strohý, opouští hybnost tvarů i půdorysů, fasády se zplošťují, přibývá na geometričnosti v členění.

Ve štítech, nadokenních římsách i otvorech portálů je častý stlačený, půleliptický oblouk. Užívá se hojně trojúhelníkového štítu, běžného ovšem i v baroku, ze sloupových řádů hlavně korintského a kompozitního, zčásti i iónského. Oblíbeným motivem jsou medailóny s reliéfními profily tzv. imperátorů - římských císařů a kolem nich přeložené snítky list-

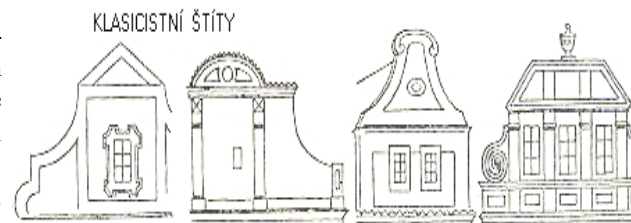
EMPIROVÉ ŠTÍTY - DÓRSKÝ ŘÁD - AKROTÉRIE

Typy empírových štítů

natých stromů.

Empír vychází již výlučně ze studia antických slohů a ve své zálibě ve strohosti a jednoduchosti přejímá nejstarší řecký řád, dórský, s jeho příznačnými hmotnými sloupy bez patek a s plochými bočníkovými hlavicemi. Římsy s konzolami, hlavice sloupů, ale

KLASICISTNÍ ŠTÍTY

těž sloupy celé bývají někdy dřevěné a obílené shodně s fasádou. Novým materiálem se stává litina, z níž se odlévají i celé články, fiály romantických staveb, zábradlí, mříže a oplocení. Kromě trojúhelníkového štítu s tympanonem někdy doplněným štukovou plastikou, nápisem s letopočtem nebo s oknem, se vyskytuje stupňovitý štít z nízkých dlouhých pruhů. Klenby jsou obvykle velmi ploché.

V Brně je klasicismus zastoupen domem Leoše Janáčka, divadlem Reduta, domy s klasicistním průčelím na České č. 5 (Stopkova pivnice), 6 (dům Chlumeckých), 7, 8, 11, 29 a na Pekařské 4,

8, 10, 12 (nejhodnotnější empírový dům v Brně), 16, 36, zámček na výstavišti, obelisk na v sadech pod Petrovem.

ORNAMENTY

mořská vlna

pruh s motivem větviček a rozet
pruh s kazetami a rozetami

stylizovaný rostlinný motiv
vejcovce kombinovaný se šípkami

KLASICISTNÍ A EMPIROVÉ ORNAMENTY

Romantismus - též novogotika (1830 - 1860)

Opakují se prvky z období architektury románské a gotické. Přestavují se starší zámky nebo zříceniny (Lednice, Hluboká), staví se umělé zříceniny (Janův hrad v Lednici), exotika vzdálených zemí inspirovala ke stavbě minaretu v Lednici, vzniká hnutí za obnovu starých památek, zakládají se sady a parky (Lednice, Lužánky, Petrov), staví se rozhledny. K novogotickým památkám

nejtypičtější kl. ornament

kromě uvedených se znovu užívá většina ornamentiky jako v renesanci

tzv. boží oko

rozeta ve věnci

medailón s profilem tzv. imperátora

mušle

medailón s obilným znamením čtyřky s kotvou, doplněný monogramem

medailón rámovaný hádkem